

EDUSKUNNAN TULEVAISUUSVALIOKUNNAN JA KESTÄVYYSPANEELIN JULKINEN KUULEMINEN 14.2.2020

Kuusi polkua kestävyteen: Kestävyyspaneelin evästyksen systemisen kestävyysmurroksen edistämiseksi Suomessa

Marja Järvelä (Professori emerita, Jyväskylän yliopisto): Kommentti ja kysymys

Ilmastopaneelin näkökulma on nyt vahvasti hiilineutraali Suomi 2035. Hiilipäästöjä on saatava pienemmäksi, mutta asia ei ole aivan näin yksinkertainen, kun otetaan huomioon nielut sekä hiilineutraaliuden poliittiset ja laskennalliset haasteet. Myös kansainvälinen kauppa ja monet kompensaaation ideat monimutkaistavat nykyisin maisemaa. Laskenta keskittyy sektoreiden näkymiin saavuttaa osaltaan hiilineutraaliuden tavoite. Kestävän kehityksen paneeli on eritellyt järjestelmämurroksen tarpeen kuuden eri järjestelmän murroksen kautta. Tämä on selkeästi toisenlainen lähestymistapa.

Perinteisesti kestävän kehityksen toimikunta ja sen asiantuntijapaneeli asettavat yhteiskuntapoliittisia kysymyksiä laaja-alaisesti. Tätä pidetään eri arvioiden mukaan vahvuutena mutta myös heikkoutena. Kestävän kehityksen toiminnan vahvuus Suomessa näkyy siinä, että yleisellä tasolla tavoitteet on hyväksytty. Valtavirtaistamiselle on edellytyksiä, joskaan ei vielä riittävästi. Muutosvoimaisen politiikan - käsite, jota taustaraportissa Polku2030 käytetään, on hyvä lähtökohta keskustelulle.

Kuusi polkua kestävyteen - dokumentissa järjestelmämurrosta haetaan kuuden järjestelmän lävitse: otsikoiden tasolla järjestelmien nimeämiset tuntuvat järkeviltä. Esitetään ensin talous ja lopuksi hyvinvointi. Ilmastopaneelin painotus on erilainen. Ilmastopaneeli lähtee siitä, että päästöjä tuotetaan ja taloudellista arvoa luodaan merkittävältä osin teollisessa tuotannossa, mikä ei juurikaan näy tässä lähestymistavassa. Viekö kulutuskeskeinen lähestymistapa riittävästi olennaisimpien kestävän kehityksen visioiden äärelle, kun etsitään tietä hiilineutraaliin Suomeen nopealla aikataululla? Toinen edelliseen kohtaan linkittyvä kysymys liittyy työhön: talouden murroksen näkökulma dokumentissa ulottuu kulutusta painottaen vähemmän työhön, sen muutokseen. Kansainvälisessä keskustelussa 'Just transition' -käsite etenkin ILO:n määritelmän mukaan painottaa työtä. Käsitteen alkujuuret on liitetty hiilituotannon paikalliseen alasarjaan, joka on jo näyttänyt konkreettisesti viime vuosikymmeninä sen mitä murros tarkoittaa ilmastopoliittisesti haavoittuville elinkeinoille.

Hyvinvointi on tärkeä näkökulma, joka on aina liitetty kestäväan kehitykseen monipuolisesti. Tämän osoittaa erilaiset indikaattoritarkastelut, joiden informaatio tosin on usein vaikea kiteyttää politiikan opasteiksi. Ilmastopaneelin puolella suora hyvinvointitarkastelu ei ole ollut yhtä keskeistä. Kulutuksen ja hyvinvoinnin monimutkaisen yhteyden ymmärtäminen etenkin korkean kulutuksen yhteiskunnassa on kuitenkin tärkeää, sillä läheskään kaikki kulutuksen lisäys ei lisää hyvinvointia. Toisaalta tarvitaan laaja kirjo toimivia elinkeinoja, jotta hyvinvointiyhteiskunnallamme on hyvä tulevaisuus.

Edessämme on suuri yhteiskunnallinen murros, jonka oikeudenmukainen toteuttaminen edellyttää vaikutusvaltaisilta toimijoilta- ja myös yleensä kansalaisilta osallistumista ja osallisuutta. Monet murroksen vaikutukset ovat alueellisia. Alueellinen tasa-arvo edellyttää, että esim. elinkeino- ja koulutuspoliittisin toimin tuetaan alueitten sopeutumista niiden omien vahvuuksien pohjalta. Selkeyttä kuitenkin tarvitaan kanaviin, missä ja miten vaikuttavaa keskustelua käydään. Espanjassa, Saksassa ja Britanniassa on jo kokeiltu alueellisia toimistoja murrosneuvotteluissa. Uusi-Seelannissa kolmikannan lisäksi ympäristöjärjestöjä on liitetty vähähiilistrategian neuvotteluihin osapuoleksi.

Kysymys: Miten ja missä kestävän kehityksen toimien suunnittelua ja arviointia pitäisi tehdä niin, että mahdollisimmat monet kansalaiset voisivat osallistua ja kokea osallisuutta kestäväan kehitykseen?